

Ярослав Мисак

У сьогоднішній статті розглядатимемо проблематику евтаназії. З одного боку, це питання дуже просте, оскільки нині в Україні немає широкого суспільного обговорення цієї теми. А з іншого – справа навіть не в самій евтаназії, а в глибокому її корінні, у тому, звідки вона бере свій початок.

Насамперед слід розпочати з етимології, тобто походження і значення цього слова. Евтаназія походить від грецьких слів $\epsilon\upsilon$ – «добре» і $\theta\acute{\alpha}\nu\alpha\tau\omicron\varsigma$ – «смерть», що в сукупності буквально означає: «добра, легка смерть». Вперше у 1605 році вжив цей термін Френсіс Бекон (1561 – 1626) у праці «*Dedignitate et augmentis scientiarum*» – цей термін почав означати медичне втручання для облегшення терпіння та болю хворого, включаючи також і можливість пришвидшення смерті.

Людина на подобу Господа прагне творити добро. Однак проблема «благої» смерті міститься у використанні евфемізму, який має на меті «приховати» невідгідні, неприємні факти та завуалювати істину. Для правильної моральної оцінки евтаназії Церква подає чітке визначення такого вчинку – це «дія або бездіяльність, що за своєю природою чи наміром виконавця спричиняє смерть з метою уникнення будь-якого страждання». Таке припинення болю, за Катехизмом Католицької Церкви, становить убивство, яке глибоко суперечить гідності людини і пошані до Живого Бога, її Творця Тому незважаючи на те, як сокусливо не представлялась би евтаназія в суспільстві, ніщо не може приховати той факт, що така практика для пацієнта є суїцидом (самогубством), а для лікаря - гоміцидом (людиновбивством).

Церква ще від своїх початків, спираючись на природний і Божий закон, наголошувала на недоторканності життя з тієї причини, що воно є Божим даром. Відповідно до цього вона завжди виступала проти евтаназії, пригадуючи вірним особливу велич і подібність до Бога завдяки дару свободи. Папа Пій XII неодноразово висловлювався на цю тему - в

енцикліці «*Mistici Corporis Christi*» («Містичне Тіло Христове», 1943), у промовах до лікарів (1944, 1948, 1953, 1957). II Ватиканський Собор у Пастирській Конституції про Церкву в сучасному світі «*Gaudium et spes*» («Радість і надія», 1965) визначає еутаназію як злочин проти життя і людства (§27). Конгрегація доктрини віри видала документ «Декларація про еутаназію» (1980). Однак найповніше висвітлюється питання людського життя і смерті в енцикліці «*Evangelium vitae*» («Євангеліє життя», 1995) авторства папи Івана-Павла II, де знаходимо чітко виражені погляди Церкви на проблему еутаназії.

Кожна людина має право на життя як основне, адже воно є підставою всіх інших людських прав, а також – на полегшення страждань, але не на розпорядження життям і смертю. При цьому не треба забувати, що рішуче «ні» Церкви не означає нехтування чи пасивність щодо проблеми старости, страждання, хвороби; не означає отримання задоволення від одержання болю чи продовження життя будь-якою ціною.

Звісно, ніхто не може вам заборонити прийняти рішення на користь «доброї» смерті, бо ми є вільні. Проте водночас це рішення приносить і відповідні наслідки. Еутаназія є відкиненням абсолютної влади Бога над життям і смертю. Така людина відвертається від Господа, Джерела життя, і живе так, ніби Його немає, втрачає розуміння себе і світу, губить глибину і сенс свого існування. Суспільство часто має фальшиве сприймання себе у Божих очах як «пасивний матеріал» в Його руках, тому зрозуміло, чому деякі люди хочуть вирватись із люблячих обіймів Отця. Втрачаючи чутливість до Бога, втрачаємо також чутливість до людини, її гідності й життя. Далі індивід схильний ставитися до себе як до власника і творця власного життя та самого себе. Так ми абсолютизуємо свободу, прагнучи цілковито контролювати і програмувати народженість і смертність. Людина вважає себе єдиною нормою та критерієм усіх дій і надає собі право на повну свободу в обранні власної долі. Така модель лібералізму не виражає всієї правди про особистість, а тільки звільняє із меж примусу (який сама і вигнала). Це не є свобода «до», яка бере до уваги другу особу та її статус; це є свобода без відповідальності, свобода «від» (тут ще є дозвіл на аборт, контрацептиви, стерилізацію, самовбивство). Свобода, яка спричиняє знищення життя, вже не є свободою, а свавіллям. Витоки таких вчинків святіший отець Іван-Павло II вбачав у помилковій концепції людської особи, у переважанні «культури смерті», яка бере свої початки від світогляду секуляризованої дійсності. Еутаназія пропагується, потверджується і практикується всюди, де немає християнського мислення і «відчування».

Диявол, як батько брехні (Пор. Йо 8, 24), завжди усе перекручує, підміняє. Так було ще у Едемському саду, так є і зараз. Під гаслами нібито доброго наміру співчуття, безболісної смерті, зменшення болю насправді криється гірка правда егоїзму, вигоди, втечі від копіткої турботи. Нам нав'язують викривлене усвідомлення любови до ближнього. А християнин знає, що істинна любов «веде до солідарности з чужим болем, а не до

вбивства особи, на страждання якої не в змозі дивитися». Гуманізм представляють як позбавлення болю, а не як підтримку, допомогу і перебування з людиною до кінця. Тут цінується вже не саме життя, а його якісне і змістовне наповнення. Далі нам насаджують спотворене розуміння гідної смерті, як право людини померти без страждань. Але по-перше, евтаназія ще не означає, що смерть буде безболісною і швидкою, бо лише у 16 зі 100 випадків люди помирали без агонії, а решта йшли з життя у тривалих і більших стражданнях. По-друге, населення не знає суті страждань, сприймає їх зло само в собі, не дивиться на них із Божої сторони. Це зумовлене тим, що людина все міряє споживацькими категоріями, і тоді терпіння постає як явище, цілковито позбавлене сенсу. За такою логікою людське життя є цінністю лише тоді, коли воно наповнене приємністю, успіхами. А коли з'являються негаразди і біль, то існування вважається прокляттям, від якого всілякими методами треба визволитися. Ну і по-третє, померти гідно для людини означає померти в мирі з Богом, померти тоді, коли Він її покличе, перебувати у гармонії з самим собою та з близькими нам людьми, відійти до вічності не на самоті, а в спільноті.

Ось такими неправдами евтаназія перестала бути злочином, ба більше, її в деяких країнах вже легалізували. Така практика засвідчує глибоку кризу людяності, викривлення базових міжлюдських стосунків, а тим більше – християнської моралі. У такому середовищі нищиться довіра, справедливість, солідарність, з'являється страх, слабші стають залежними від сильніших.

Підміна понять виражається ще й у тому, що прагнення смерті ототожнюють з полегшенням болісних відчуттів. Дуже часто благаання хворого про смерть не є його свідомим рішенням. Коли людині погано, вона будь-яким способом хоче позбутися болю і не завжди усвідомлює, як це можна зробити. Людина знаходиться в стані депресії, психологічного тиску, відчаю – і вона вже готова розпрощатися з життям. «Покінчити з цим життям» – це психологічний зрив. Здається, що так вчинити найлегше. У таких кризових ситуаціях хвора, страждаюча людина найперше особливо потребує уваги, піклування, любові, молитви й духовної опіки, покращення умов життя, якщо є можливість. Ми покликані не дати відчути, що немічні і хворі є покинутими, що їхні страждання беззмістовні. Потрібно допомогти пізнати, що не хвороба головна над людиною, а ставлення людини до хвороби (яскравими прикладами слугують Стівен Хокінг та Нік Вуйчич), надати правдиву християнську надію: «Певність майбутнього безсмертя й надія на обіцяне воскресіння осявають новим світлом таїну страждання та смерті і наповнюють віруючого незвичайною силою, котра дозволяє йому звіритися Божому задумові».

Сьогоднішня ситуація приносить нам багато суперечливих тенденцій. З одного боку, в наш час більше, ніж будь-коли, говорять про повагу до життя і роблять дуже багато для його

підтримання, збереження, продовження. З іншого, власне наші часи є тим розділом в історії, в якому частіше, ніж будь-коли до того, людське життя зводять до рангу товару, який при певних умовах може втратити свою цінність.

Зараз маємо великий розвиток науки і техніки. Завдяки відкриттям нових медикаментів та збільшенню можливостей інтенсивної терапії невиліковні хвороби вже не є вироком смерті. Але, з іншого боку, коли є надія на одужання, припиняють цю терапію. Окрім того, еутаназійні дії спотворюють покликання лікаря, який має рятувати життя і повертати людині здоров'я, а не вбивати: «Умертвіння» ніколи не може бути визнане за лікувальну дію навіть тоді, коли єдиним виміром є виконання бажання пацієнта: це радше зрада лікарського фаху, що його можна визначити як палке і рішуче «так» життю».

Людина, на відміну від тварин, знає, що помре. Віруюча людина також знає, що вмирає тільки тіло, а душа, яка є невід'ємним складником людської особи, не гине. Для християнина смерть не є відходом у небуття чи кінцем існування людської особи. Смерть, як і життя, має сенс, який відкриваємо у світлі Христової Пасхи: смерть – це перехід до нового життя.

Ярослав МИСАК, Питання життя і смерти // СЛОВО №2 (82), червень-серпень 2020